

NameExoWorlds
2022

TLAČOVÁ SPRÁVA

Košice, 12. októbra 2022

NameExoWorlds 2022

V roku 2019 mali Slovenky a Slováci možnosť pomenovať exoplanétu HAT-P-5b a jej materskú hviezdu. Vybrali si názvy Kráľomoc a Chasoň, čo sú staroslovenské pomenovania pre Jupiter a Slnko. Medzinárodná astronomická únia pripravila spoločne s národnými koordinátormi pre popularizáciu astronómie ďalší ročník projektu NameExoWorlds. Do 11. decembra 2022 je možnosť pomenovať niektorý z 20 exosvetov, ktoré sa stanú jednými z prvých cieľov nového Vesmírneho ďalekohľadu Jamesa Webba.

Odpradávná si ľudia vytvárajú vzťahy k predmetom v prírode tak, že im dávajú názvy v ich rodnom jazyku. „V priebehu histórie si mnohé civilizácie vytvorili vlastné príbehy, mytológie a kultúrne kontexty v súvislosti s nebeskými objektmi. Prostredníctvom týchto spojení sme ich začali chápať. Takto sme začali spoznávať vesmír a vznikla vedná disciplína, ktorú dnes nazývame astronómia,“ uviedol doc. RNDr. Rudolf Gális, PhD., národný koordinátor pre popularizáciu astronómie IAU na Slovensku.

Keď v roku 1919 vznikla Medzinárodná astronomická únia (IAU), jednou z úloh, ktorými boli poverení profesionálni astronómovia, bolo katalogizovať vesmírne objekty a stanoviť jednotné pravidlá na ich pomenovanie. Pokrok vo vede a technológiách nám nedávno umožnil odhaliť novú kategóriu vesmírnych objektov, tzv. exoplanéty – planéty obiehajúce okolo iných hviezd. Prvé exoplanéty boli objavené len pred tromi desaťročiami a odvtedy ich bolo identifikovaných viac ako 5000. Väčšina z týchto planét sa označuje len vedeckými názvami a nemá žiadne prepojenie s našimi príbehmi a kultúrou.

IAU pripravila už dve kampane, v ktorých mali ľudia z celého sveta možnosť pomenovať exosvety, teda exoplanéty a ich materské hviezdy. V roku 2015 dostalo pomenovanie 19 exoplanetárnych sústav (14 hviezd a 31 exoplanét, ktoré okolo nich obiehajú), pričom za tieto názvy hlasovalo viac ako pol milióna ľudí zo 182 krajín sveta. „V roku 2019, v rámci osláv stého výročia založenia IAU, ponúkol projekt *NameExoWorlds 2019* každej krajine možnosť pomenovať jeden exoplanetárny systém pozostávajúci z exoplanéty a jej materskej hviezdy. V rámci tejto iniciatívy 112 krajín zorganizovalo národné kampane, do ktorých sa priamo zapojilo viac ako 780 000 ľudí na celom svete. Na Slovensku sme si vybrali mená **Chasoň** a **Kráľomoc** pre hviezdu HAT-P-5 a jej exoplanétu HAT-P-5b, pričom téma pre pomenovanie tohto exosveta bola: staroslovenské názvy pre telesá Slnčnej sústavy“, uviedol RNDr. Jaroslav Merc, PhD., predseda národnej výberovej komisie NameExoWorlds 2022.

Pri príležitosti 10. výročia založenia Úradu pre popularizáciu astronómie IAU, bol spustený ďalší ročník *NameExoWorlds*. V tejto edícii majú ľudia na celom svete možnosť pomenovať 20 exosvetov, z ktorých každý pozostáva z jednej známej exoplanéty a jej materskej hviezdy. „Tieto exoplanetárne sústavy sú zaujímavé aj tým, že patria medzi prvé ciele Vesmírneho ďalekohľadu Jamesa Webba v rámci výskumu takýchto objektov,“ doplnil doc. RNDr. Rudolf Gális, PhD.

Ako sa môžete zapojiť?

1. Vytvorte tím zložený zo študentov a učiteľov, nadšencov astronómie, amatérskych a profesionálnych astronómov.
2. Zrealizujte popularizačné podujatie týkajúce sa exoplanét. Môže to byť napríklad populárno-náučná prednáška o exoplanétach, ich objavoch, význame a možnostiach života na nich. Podujatia môžu mať rôznu formu od praktických činností, cez verejné prednášky až po online interaktívne aktivity.

**NameExoWorlds
2022**

3. Tímy si môžu zvoliť ľubovoľný spôsob výberu názvu exoplanéty a jej materskej hviezdy, ktoré budú súčasťou ich návrhu. Môže to byť napríklad hlasovanie účastníkov v rámci popularizačného podujatia, alebo sa hlasovanie môže uskutočniť vopred a vybrané názvy budú oznámené na tomto podujatí.
4. Zaregistrujte svoj tím a predložte návrh názvu exoplanéty a jej materskej hviezdy (písomný formát + video) prostredníctvom formulára IAU (<https://bit.ly/2022NameExoWorlds>).

„Uzávierka na podávanie návrhov je **11. decembra 2022**,“ upozornil *RNDr. Jaroslav Merc, PhD.* a dodal: „Už teraz sa tešíme na všetky skvelé návrhy odzrkadľujúce bohaté prírodné a kultúrne dedičstvo Slovenska.“

Viac informácií o metodike, pravidlách pomenovania, dôležitých termínoch, ako aj zoznam 20 exosvetov a často kladených otázok nájdete na stránke *Slovenskej astronomickej spoločnosti pri SAV* venovanej projektu *NameExoWorlds 2022* (<https://sas.astro.sk/nameexoworlds2022/>).

doc. RNDr. Rudolf Gális, PhD.

Predseda Slovenskej astronomickej spoločnosti pri SAV
Národný koordinátor pre popularizáciu astronómie IAU na Slovensku
Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach
Tel.: +421 55 234 2241
E-mail: rudolf.galis@upjs.sk

RNDr. Jaroslav Merc

Národný vicekoordinátor pre popularizáciu astronómie IAU na Slovensku
Predseda národnej výberovej komisie NameExoWorlds 2022
Univerzita Karlova v Prahe
Tel.: +420 95155 2582
E-mail: jaroslav.merc@mff.cuni.cz

